

Högskolan Kristianstad
291 88 Kristianstad
044-20 30 00
www.hkr.se

EXAMENSARBETE

Hösten 2011

Lärarytbildningen

”Du får inte högre betyg bara för att du kan gå på händer”

Om hur lärare i idrott och hälsa ser på
redskapsgymnastik

Författare
Rikard Hallqvist
Joakim Persson

Handledare
Magnus Blixt
Annette Ewald

www.hkr.se

”Du får inte högre betyg bara för att du kan gå på händer”

Om hur lärare i idrott och hälsa ser på redskapsgymnastik

Abstract

Detta examensarbete består av en kvalitativ intervjustudie där fem lärare i idrott och hälsa i årskurs 7-9 har deltagit. Studiens syfte är att undersöka hur lärarna förhåller sig till redskapsgymnastik i ämnet idrott och hälsa. Det innebär hur lärarna väljer att använda redskap i undervisningen och i vilket syfte det görs. Det undersöks också hur lärarna uppfattar att de bedömer eleverna inom aktiviteten redskapsgymnastik. I examensarbetet finns det också en historisk tillbakablick i såväl läroplaner som gymnastikens historia. Detta då gymnastiken varit dominerande i skolundervisningen men som under de senare decennierna blivit allt mindre förekommande i läroplaner och således kan man anta även i undervisningen. Inspektioner av ämnet idrott och hälsa visar på att bollspel tar upp en väldigt stor del av idrottsundervisningen och samtidigt visar studier på att barn har brister i grundmotoriska rörelser. I den senaste läroplanen, Lgr 11, nämns redskapsgymnastik endast i de lägre skolåren. Resultaten visar att de intervjuade idrottslärarna ser redskapsgymnastik som en självklar aktivitet. De ser inte styrdokumentet som något hinder att använda redskapsgymnastik, utan kan koppla de förmågor som står i styrdokumentet och kan genom dessa motivera valet av aktiviteten. Lärarna uppger att de bedömer elever individuellt och ser till elevernas personliga förutsättningar och utveckling.

Ämnesord: Redskapsgymnastik, redskap, läroplaner, idrott och hälsa, bedömning

Innehållsförteckning

1 Inledning	5
1.1 Bakgrund	5
1.2 Syfte	5
2 Litteratur och forskningsbakgrund	7
2.1 Definition av redskapsgymnastik	7
2.2 Skolämnet idrott och hälsa	8
2.3 Gymnastik eller idrott?	11
2.4 Idrottsämnets syfte de senaste decennierna	11
2.5 Innehåll i ämnet	13
2.6 Lgr 11 om ämnet idrott och hälsa	14
2.7 Utgångspunkter och Problemprecisering	15
3 Metod	17
3.1 Urval och undersökningsgrupp	17
3.2 Tillvägagångssätt och bearbetning	19
3.3 Etiska överväganden	20
4 Resultat	21
4.1 Redskapsgymnastikens syfte	21
4.2 Bedömning	22
4.3 Lärarens planering och arbetssätt	24
4.4 Valet av redskap	27
4.5 Sammanfattande analys	28
5 Diskussion	29
5.1 Lärares inställning	29
5.2 Redskapsgymnastikens syfte i förhållande till läroplanen	30
5.3 Metoddiskussion	32
5.4 Slutsats	34
5.5 Vidare forskning	36
5.6 Sammanfattning	36
6 Referenslista	38
6.1 Elektroniska källor	39

Bilaga 1

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Föreliggande examensarbete handlar om hur lärare i idrott och hälsa ser på innehållet i sitt ämne och hur detta har förändrats genom åren. Redskapsgymnastik kommer att vara i fokus och bli den punkt som studien har fokuset på i undervisningens innehåll. Skolinspektionen (2010) har i en rapport granskat 300 lektioner i idrott och hälsa och kunde konstatera att tre fjärdedelar av lektionsinnehållet bestod av bollspel eller bollekar. Suzanne Lundvall är ledamot i Gymnastikförbundet och uttrycker, i en tidningsintervju, en viss oro över hur snedfördelade momenten i idrott och hälsa blivit de senaste decennierna (Lönnö, 2003). Gymnastikförbundet har startat operation *rädda gympan* där de riktar sig till beslutsfattare inom kommunerna för att det ska byggas fler idrottshallar med gymnastikutrustning. Anledningen till operationen är barns behov av rörelse och att en undersökning (Nyberg och Tidén, 2006) visade på att 40 procent av barnen i årskurs 6 har problem med motoriska grundformer såsom att balansera, klättra och rulla (Gymnastikförbundet, 2011). Ovan visar att det finns åsikter om att gymnastikundervisningen idag inte får det utrymme i ämnets innehåll som behövs för att elever ska kunna utveckla sin motorik. Motoriska färdigheter och kroppskontroll är alltså någonting som kan diskuteras i förhållande till kurs- och läroplaner som i sin tur kan kopplas de förmågor som eleverna ska uppnå enligt skolans styrdokument.

Lärare i skolan arbetar idag efter de mål som finns i respektive läroplaner. Det är ett arbete som speglar hur man organiserar sin undervisning. Det är lärarens roll att organisera detta lärande och indela sin undervisning i moment som ska bedömas och i slutändan betygsättas. Därför finns det ett intresse av att undersöka hur läraren anpassar undervisningen till läroplanen och hur redskapsgymnastikens olika delar kan bedömas

1.2 Syfte

Studiens syfte är att undersöka hur ett fem utvalda högstadielärare förhåller sig till redskapsgymnastik i ämnet idrott och hälsa. Syftet är också att undersöka hur lärarna använder sig av redskapsgymnastik och motiverar redskapsgymnastik i förhållande till syftet med ämnet idrott och hälsa. Vi har valt att formulera följande frågeställningar:

- Vilken inställning har idrottslärarna till redskapsgymnastik?

- Med vilket syfte används de olika redskapen i ämnet idrott och hälsa idag?
- Hur uppfattar idrottslärare att de bedömer redskapsgymnastiken i ämnet idrott och hälsa?

2 Litteratur och forskningsbakgrund

I Sverige finns en lång tradition av kropps- och gymnastiska rörelser. En av förgrundsgestalterna till detta var den internationellt erkända pedagogen Pehr-Henrik Ling (1776-1839) som förespråkade en gymnastik där hela kroppens skulle användas. Ling ansåg att det var kroppen som var det viktigaste redskapet (Kihlmark och Widlund, 2010). Under denna tid var det tankar på fostran som låg bakom idén om gymnastiken. Ling ville skapa idealgestalter genom sitt sätt att använda gymnastiken och på så sätt fostra landets unga män (Lundvall och Meckbach, 2003). Det historiska perspektivet av ämnet är en aspekt som inte kan förglömmas, då utformning av idrottshallar samt tradition och kultur har påverkat och påverkar hur idrottsämnet gestaltas också idag.

Retoriskt har förändringar inom ämnet idrott och hälsa skett när det kommit nya läroplaner. Genom att ämnet har förändrats så har också de olika momenten som ingår varierat. Momentet redskapsgymnastik är ett av dessa moment som inte benämns på samma sätt i de nyare läroplanerna, Lpo 94 och Lgr 11. Detta gäller generellt med de senaste två läroplanerna, då det inte längre står exakta moment som ska utföras längre utan det tas bara upp ett centralt innehåll som ska förekomma i undervisningen. Läraren får i och med detta själv utforma sin undervisning utifrån det centrala innehållet i ämnet.

2.1 Definition av redskapsgymnastik

Vi kommer i detta arbete att förhålla oss till olika begrepp och önskar därför ge en förklaring till de begrepp som används. Nationalencyklopedin (2011) beskriver Redskapsgymnastik på följande vis: ”*all gymnastik, som utförs på eller med hjälp av redskap*”. Redskapsgymnastik är det begrepp vi använder som ledord genom hela arbetet. Med vår definition av redskapsgymnastik avser vi alla former av gymnastik som utförs med hjälp av redskap, som exempelvis ribbstolar, romerska ringar, plintar, pallplintar, olika mattor, räck, bommar, trampetter och satsbrädor. Med *gymnastik* kopplat till de redskapen kan vi nämna rotationsmoment, kullerbyttor, volter, hand- och huvudstående och andra former av rörelser som vi kan koppla till gymnastik. Redskapsgymnastik blir därför ett vitt begrepp som innehåller flera olika former av moment och rörelser. Det ska också finnas en medvetenhet om att begreppet och vilka moment som ingår kan vara individuellt och i vårt fall kan lärare ha olika syn på det.

2.2 Skolämnet idrott och hälsa

När det talas om gymnastik ur ett historiskt perspektiv handlar det oftast om fysisk fostran. Fysisk fostran kan kopplas tillbaka till antikens Grekland och filosofen Platon. Pojkar placerades från sju års ålder i uppfostringskaserner där de undervisades i gymnastik vapenövningar och musik (Annerstedt, 1989b). Ordet gymnastik kommer från grekiskan och det grekiska ordet *gymnós* som betyder naken och ifrån det ordet kommer ordet *gymnasion* som är en plats där både andlig och kroppslig utbildning sker (Ljunggren, 1999).

En av de första pedagogerna som huvudsakligen ägnade sig åt fysisk fostran var Johann Christoph Friedrich GutsMuths. Det var GutsMuths som grundade det moderna gymnastikbegreppet: ”konstruerade rörelseformer som är metodiskt och systematiskt sammanställda i kroppsutvecklande syfte” (Ljunggren, 1999 s. 11). Inom GutsMuths gymnastik användes redskap som rep, repstegar och balkar (Ljunggren, 1999).

Per Henrik Ling, som var påverkad av GutsMuths är, som tidigare nämnts, en av förgrundsgestalterna inom den svenska gymnastiken. Han nämns ibland som den ”svenska gymnastikens fader” (Sandahl, 2011). Ling delade in gymnastiken i fyra olika discipliner: pedagogisk gymnastik, militärgymnastik, medikalgymnastik och estetisk gymnastik. Lings gymnastik skiljer sig en del från den redskapsgymnastik som finns idag. De rörelser som skulle utföras var vetenskapligt framtagna genom studier i anatomi och fysiologi. Dock var inte fallet att Ling genomförde några större studier när han tog fram vilka rörelser som var de bästa. Det han eftersträvade var den fysiska fostran och det var till stor del en förberedelse för unga pojkar inför det militära livet (Annerstedt, 1989b). När Ling var anställd vid Lunds universitet som fäktmästare ansökte han om att anskaffa gymnastikredskap som användes i andra länder vid tidpunkten. Det ska nämnas att redskapsgymnastiken aldrig fick något större genomslag i Lings gymnastik, under denna tid. En av anledningarna till detta var bristen på lokaler och redskap runt om i landet och Ling ville att många skulle kunna delta i gymnastiken. Trots att Ling inte var någon större entusiast av redskapsgymnastiken uppfann han ett antal redskap, däribland plinten, springstolpen och spännstolpen (Annerstedt, 1989b).

I Sverige samtidigt som Ling fanns det en akademiker som aldrig undervisade praktiskt utan bara hade teoretiska perspektiv och idéer om hur undervisningen skulle bedrivas och detta var Anders Otto Lindfors. En av Lindfors principer var *progressionsprincipen* där utövaren skulle

gå från lättare till svårare övningar och även använda sig av förövningar innan den försökte sig på svårare färdighetsövningar (Annerstedt, 1989b).

Tysken Friedrich Ludwig Jahn var samtida med Ling och Lindfors. Jahn skapade gymnastikformen *turnen* och denna form var inte som de tidigare en del av skolan utan utövades som fritidsaktivitet. Inom *turnen* använde de sig av olika redskap som Jahn tagit fram. Några av redskapen infördes senare i skolgymnastiken och dessa redskap var ringar, barr och räck. Jahns påverkan på gymnastiken har gjort att han kallas *tävlingsgymnastikens fader* (Annerstedt, 1989b; Ljunggren, 1999).

En efterträdare till Lings var sonen Hjalmar Ling. Ling den yngre hade liknande tankar som sin far om att gymnastiken skulle vara förankrad inom vetenskapen. Dessutom var han noga med att förklara att han inte ville förändra sin fars gymnastik utan bara utveckla de principer som P-H Ling en gång satt upp. För att hela landet skulle få samma utbildning i den fysiska fostran satte han ihop en dagövning där hela kroppens behov skulle tillgodoses och skapa en harmoni i kroppen (Annerstedt, 1989b).

Ämnet idrott eller gymnastik, som det hette fram till Lgr 80 då ämnet bytte namn från just gymnastik till idrott, har funnits i Sverige i tvåhundra år (Annerstedt, 1989a; Lundvall och Meckbach, 2003). Lundvall och Meckbach förklarar hur gymnastikundervisningen såg ut för tvåhundra år sedan och att det enbart var pojkar som deltog, då flickor var förvisade till antingen privata flickskolor eller hemskolning. Det pojkarna fick göra var ställningsgymnastik och vapenövningar. Det viktigaste med dessa övningar var att få rätt kroppshållning och motverka olikheter mellan kroppens båda sidor. En annan del som också var viktig var att stärka elevernas karaktär genom kroppsövningarna (Lundvall och Meckbach, 2003).

I 1807 års skolordning slogs det fast att det för första gången skulle förekomma gymnastik på läroverken, men bara under raster och under lärarens uppsyn. Första gången som gymnastiken uppnår statusen som obligatoriskt skolämne är i 1820 års skolordning. Men skolgymnastiken fick egentligen inte sitt genomslag förrän i 1842 års folkskolestadga (Annerstedt, 1989a). Undervisningen var fortfarande inriktad på fysisk fostran och som en förberedelse inför värnplikten. Det var således enbart pojkar som fick vara med och flickorna fick till största delen agera åskådare (Lundvall och Meckbach, 2003).

Under andra delen av 1900-talet förändrades inte ämnet i någon större utsträckning utan det som skedde var att antalet lektionstimmar reducerades (Sandahl, 2005). Det är först när 1955 års undervisningsplan för folkskolan/enhetskolan kom som ämnet förändrades (Lundvall och Meckbach, 2003). En stor skillnad när enhetskolan infördes var att alla elever följde samma styrdokument, till skillnad från hur det varit tidigare då elever antingen läst på folk- eller realskola. Då fanns det två olika styrdokument (Sandahl, 2005). I *Lgr 69* är gymnastik ett av åtta huvudmomenten i ämnet gymnastik. Det som skulle ingå i momentet gymnastik på högstadiet var ”Fristående övningar med och utan lösa redskap samt redskapsövningar i syfte att utveckla smidighet, styrka och uthållighet samt ett ekonomiskt och estetiskt rörelsesätt” (Skolöverstyrelsen, 1969).

Med *Lgr 80* förändrades namnet på ämnet från gymnastik till idrott. I läroplanen framgick det då att undervisningen ska bestå av ett antal huvudmoment och gymnastiken som varit ett av de ledande momenten, bara blev ett i mängden av moment (Lundvall och Meckbach, 2003). Som nämnts ovan är gymnastiken i *Lgr 80* bara ett moment i ämnet idrott. På högstadiet ingår det att eleven skall utöka sitt rörelseförråd i fristående övningar och i redskapsgymnastik. I och med möjligheten till att styra undervisningen lokalt gavs det möjlighet till valfria övningar som valdes efter lokala förutsättningar. Redskapsgymnastik nämns som ett exempel där detta kunde vara möjligt om skolan hade goda möjligheter till att genomföra det (Skolöverstyrelsen, 1980).

Nästa gång som ämnet bytte namn var när *Lpo 94* kom och ämnet bytte då namn från idrott till idrott och hälsa. Hälsoaspekten lyftes åter fram, liksom den hade gjorts i styrdokument från början och mitten av 1900-talet (Lundvall och Meckbach, 2003). Tidigare hade det funnits olika huvudmoment i ämnet och det ändrades till att kallas kunskapsområden. I *Lpo 94* reducerades dessa huvudområden från tio till tre stycken. Gymnastik föll in under området *rörelse, rytm och dans* (Sandahl, 2005). I *Lpo 94* uttrycks det inget specifikt om redskapsgymnastik utan det nämns istället olika mål som eleven ska uppnå. Två mål som kan kopplas till redskapsgymnastik som eleven ska ha uppnått efter det att denne avslutat det nionde skolåret är att ”kunna delta i lek, dans, idrott och andra aktiviteter och kunna utföra lämpliga rörelseuppgifter” och ”ha kunskaper i vanliga rörelseaktiviteter och hur de kan bedrivas på ett säkert sätt” (Skolverket, 2008 s. 24).

2.3 Gymnastik eller idrott?

Ling och gymnastikens anhängare och företrädare, lingianerna, stötte på motstånd under slutet av 1800-talet. Det var den moderna idrotten som hade börjat växa fram. Lingianismen hade fortfarande en relativt stark ställning på GCI, Gymnastiska Centralinstitutet, som utbildade dåtidens idrottslärare men utanför skolvärlden bildades det frivilliga idrottsföreningar. Det tog dock ett antal år innan idrottsrörelsen fick sitt genomslag. Riksidrottsförbundet bildades 1903 och bidrog till utveckling och internationella influenser från framförallt England och den engelska idrottsmodellen. En annan influens kom från de moderna olympiska spelen som inrättades 1896. 1912 avgick spelen i Stockholm och var en stor framgång för svensk idrott. Det var också vid denna tidpunkt som idrotten fick sitt breda genomslag och antalet föreningar ökade markant efter spelen (Sandahl, 2011). De stora skillnaderna mellan lingianernas gymnastik och idrotten var tävlingsinslaget samt att Linggymnastiken vilade på en vetenskaplig grund och såg till en allsidig träning där hela kroppen skulle tränas. Inom idrotten specialiserades det på enskilda saker och kroppen fick inte den symmetriska träningen som inom gymnastiken (Ljunggren, 1999). De första decennierna på 1900-talet sågs idrotten som ett lekfullt komplement till gymnastiken och hos lärarkåren hade lingianismen en fortsatt stark ställning. Lärarkåren såg fortfarande att lingianernas sätt att bedriva kroppsövningar var det bästa. Men idrotten blev en av de största folkrörelserna i Sverige och var på väg att bryta gymnastikens makt i gymnastiksalarna. Det tog fram till 1950-talet innan idrotten blev det huvudsakliga innehållet i skolidrotten och gymnastiken blev en av många aktiviteter. Antalet idrottsföreningar ökade från 563 stycken 1910 till 23000 1970. (Sandahl, 2011).

2.4 Idrottsämnets syfte de senaste decennierna

För att röna ut vilka motiv det finns för att bedriva redskapsgymnastik i dagens undervisning bör det diskuteras hur idrottslärarna uppfattar sin läroplan. I en rapport från Skolverket (2010) där synen på 1994 års läroplan utvärderas framkommer det åsikter om att det finns en osäkerhet av vad som ska läras ut i ämnet. Det diskuteras i rapporten utifrån hur lärare betygsätter, bedömer kunskap och väljer innehåll. För att koppla detta till redskapsgymnastiken kan vi nämna Mikael Londos (2010) som i sin avhandling menar att det inte finns något tydligt utskrivet i dagens kursplan att redskapsgymnastik ska förekomma. Detta likställer han dock med exempelvis bollspel som är dominerande i dagens ämne och

som inte heller det står utskrivet i kursplanen, och därmed är det lärarens val att välja sitt innehåll. I en äldre studie där *Lgr 80* var gällande har Annerstedt (1991) undersökt hur idrottslärare såg på sitt ämne. En slutsats som drogs var att det inte fanns någon konsensus av vad som legitimerar ämnet som obligatoriskt i skolan, ingen gemensam linje av vad det går ut på. Bristen på legitimitet diskuterades också i förhållande till hur illa ämnet kan kopplas till vetenskaplighet och att det finns en avsaknad av detta. Till skillnad från Ling som förespråkade att det man gjorde skulle ha en vetenskaplig förankring (Annerstedt, 1991).

Hanna Bladh och Emma Harborn (2007) har i ett examensarbete i sociologi gjort en enkätundersökning bland idrottslärare som undervisar i de lägre årskurserna för att undersöka vilka effekter redskapsgymnastiken har och i vilken omfattning det används bland idrottslärare. Det resultat som tydligt kan förankras och stödja redskapsgymnastiken som moment är att det stimulerar den sensomotoriska utvecklingen hos barn. Deras undersökning visar emellertid inte att det finns för lite redskapsgymnastik i undervisningen, snarare menar de att anledningen att den motoriska förmågan har blivit sämre hos barn kan kopplas till att idrottsämnet fått mindre undervisningstid. Ingegerd Ericsson (2003) har undersökt barns motorik i de lägre skolåren och kopplat det till koncentration och skolprestationer. I den studien talar resultaten för att barn erhåller en förbättrad grundmotorik vid ökad fysisk aktivitet och motorikträning i skolan. Det gäller flera motoriska moment som berör balans och koordination. En annan studie understryker att det behövs mer tid till att träna det man kallar ”allsidig rörelsekompetens”. Det handlar om att behärska motoriska grundformer och det utvecklas genom kvalitativ och kvantitativ träning. Lärarna undviker att tala om färdighetsträning, att eleverna ska kunna genomföra lika motoriska rörelser. Detta i sin tur kan innebära att elever inte uppnår en allsidig rörelsekompetens, utan har brister i flera grundmotoriska moment (Nyberg och Tidén 2006).

Ett föråldrat sätt att se på bedömning kan vara att genomföra tester och mätningar av elevers kondition, styrka och rörlighet. Annerstedt (2007) menar att det kan vara lämpligt med tester som ett diagnostiserande verktyg men det får inte vara betygsgrundande. Bedömning av ämnet kan ses på flera olika sätt. Framförallt består dagens bedömning av mål- och kunskapsrelaterat synsätt och ett individrelaterat synsätt. En idrottslärare får arbeta mycket med en kontinuerlig bedömning där elevernas förmåga i början ska tas med i den slutgiltiga bedömningen när man ser resultatet av elevens insats. Det understryks också att det är viktigt att eleverna får bedöma sig själva om man vill sträva efter en individualiserad

undervisningsfilosofi. Betyget ska i slutändan innehålla läroplanen, elevens förutsättning, elevens prestation, kunskap, färdighet och insatsen och hur dessa variabler har samspelat (Annerstedt, 2007). Skolinspektionen (2010) som granskade innehållet i lektioner i idrott och hälsa beskriver att det finns risker med en undervisning dominerad av bollspel, betygssättningen kommer i de fall inte att utgå från de betygskriterier som står i läroplanen.

Mikael Quennerstedt (2006) har genomfört en diskursstudie av tre olika lokala styrdokument i ämnet idrott och hälsa, utifrån hur hälsa tas upp i ämnet. Den visar att det är alltmer synligt med motorikdiskurs i de lägre åldrarna i ämnet än de äldre som karaktäriseras mer av en idrottslig och fysiologisk diskurs.

Ingegerd Ericssons (2003) studie kan motivera en ökad fysisk aktivitet och motorisk träning i skolan genom att det kan leda till bättre studieresultat. I denna studie har elever som fått en ökad undervisningstid i idrott och hälsa fått bättre studieresultat i svenska och matematik, som var ämnena som granskades i undersökningen. Studien tyder på att detta gäller samtliga elever men den poängterar att elever med motoriska brister och koncentrationssvårigheter skulle utvecklas mer positivt, sett till studieresultat och en ökad motorik. Resultaten som framkom visade nämligen starkast utveckling hos dessa elever.

2.5 Innehåll i ämnet

Generellt är innehållet i ämnet idrott och hälsa idag föreningslikt i många avseende, något som inte ses positivt av Skolverket (2010). Den undervisningen tenderar att stärka dominerande könsmonster, då de starka och fritidsidrottande eleverna får sin vilja igenom när det gäller vad lektionerna ska innehålla och det påverkar betygen till fördel för desamma. De eleverna är i stor utsträckning pojkar (Skolverket, 2010). Innehållet kan också sammanfattas i tre olika områden: rörelse med allsidiga aktiviteter, friluftsliv och hälsovård där skadeförebyggande och sjukdomar är inslag (Sandahl, 2005). Ett annat sätt att beskriva ämnet är att det har ett brett utbud av aktiviteter som ofta innefattar hög aktivitet och aktiva elever. Innehållet brukar styras åt det för att främja samarbete, relationer och hänsynstagande egenskaper (Quennerstedt, 2006). Man kan också benämna det som förmågor utifrån dagens läroplaner. Det kan innebära att träna samarbete, fair play och ledarskap (Annerstedt m.fl. 2001). Ämnets innehåll domineras av det som ska leda till goda vanor, som kost och fysisk aktivitet. Man ska kunna utföra fysisk träning och även nå kunskaper om det (Quennerstedt,

2006). Redskapsgymnastik som moment har av många lärare tagits bort helt i undervisningen. Det används då bara i undantagsfall på elevers önskan eller begäran (Lundvall och Meckbach, 2003). Enligt den äldre undersökningen hos lärare framkom det att det fanns en stor osäkerhet hos lärarkåren vad ämnesinnehållet, målsättningen och kompetensen skulle vara. Idrottslärarna saknade gemensamma mål och normer i ämnet och menade att alla gjorde olika i sin undervisning (Annerstedt, 1991).

Enligt Sandahl (2005) har de senare läroplanernas utformning inneburit ett större fokus på elevens individualitet. Istället för att eleven är underordnad läraren har de blivit delaktiga aktörer och står i centrum när läraren utformar innehållet i sin undervisning, man anpassar alltså innehållet efter vilka elever man har. Det finns också forskning som visar att lärare och elevers gemensamma intressen binder dem samman, att läraren använder innehåll och språk för att få en bättre relation till elever med liknande intresse (Londos, 2010). Idrottslärarens fritidsintressen och erfarenheter påverkar valet av moment i undervisningen (Londos, 2010; Sandahl, 2005). Så är exempelvis bollspel vanligare hos de manliga lärarna. Påverkan från de idrottande eleverna med erfarenheter från idrottslivet utanför skolan är stor. De aktiva eleverna visar störst intresse och driver sin vilja hårdare på vad man ska göra på lektionerna (Sandahl, 2005). Det är också tydligt att de som är aktiva på fritiden trivs bättre i ämnet än övriga menar en ämnesrapport från Skolverket (2005). I rapporten framgår också att det finns en genusproblematik inom ämnet, då pojkar oftare upplever att de får visa vad de kan och därför tycker det är roligare. När man använder redskapsgymnastik i undervisningen är det populärare hos flickor än hos pojkar (Sandahl, 2005).

Idrottsrörelsen kan kopplas till idrottande elever och lärarens egna erfarenheter. De vanliga idrotterna har i undersökning också återfunnits i ämnet (Sandahl, 2005).

2.6 Lgr 11 om ämnet idrott och hälsa

För att koppla undervisningen idrottslärarna genomför idag bör vi vara medvetna om att en ny läroplan med nya omarbetade mål har trätt i kraft. Denna text kommer därför att behandla innehållet i den och hur det kan kopplas till ett användande och bedömning av redskapsgymnastik i ämnet. Den inledande beskrivningen av ämnet tar upp hälsa och livsstil, att eleverna ska få positiva upplevelser av undervisningen och att detta avgör hur aktiva vi blir i framtiden. Eleverna ska få möta olika aktiviteter och få möjligheter att utveckla allsidiga

rörelseförmågor. Syftet i kursplanen tar inte upp hur man ska nå dessa mål eller vilka aktiviteter som ska användas. I syftet står följande: ”Undervisningen ska skapa förutsättningar för alla elever att under hela sin skoltid kontinuerligt delta i skolans fysiska aktiviteter och bidra till att eleverna utvecklar en god kroppsuppfattning och tilltro till sin egna fysiska förmåga” (Skolverket, 2011). Kroppsuppfattning och fysisk förmåga kan man koppla till att eleverna tillgodoser sig motoriska färdigheter och den rörelseförmåga man också ska ge dem.

I rubriken om centralt innehåll i kursplanen delar man in skolåren i 1-3, 4-6 och 7-9. Här finns det vissa utskrivna direktiv om vilka moment som ska finnas med i undervisningens innehåll. I vår undersökningsgrupp 7-9 finns det ingenting som direkt anspelar på redskapsgymnastik. Det gör det däremot i de två andra skolårsgrupperna. Det skrivs om att träna grundformer och motorik med hjälp av gymnastikredskap. I undersökningsgruppen 7-9 skriver man om olika sorters övningar i rörelse, som konditionsträning, styrketräning, rörelseträning, rörelser i lekar och spel samt dans och simsätt för att sammanfatta det. Det gör att man får tydliga mål om att det ska finnas lekar och spel i undervisningen, man ska också bedriva olika sorters färdighetsträning som bygger på rörelser (Skolverket, 2011). Vår tolkning av Lgr 11 är att man i skolåren 7-9 ska ha tillgodogjort sig grundformer av motorik med hjälp av redskap och att det inte behöver vara något som tydligt ska fortsätta tränas. Det framkommer dock inte att det inte skulle få bedrivas undervisning med hjälp av redskap, men syftet för detta och hur man använder redskap bör vara annorlunda.

2.7 Utgångspunkter och Problemprecisering

Studien avser inte att följa en teoretisk utgångspunkt, utan blir en studie som förhåller sig till idrottsämnet förändring över tid och läroplansprocesser. Läroplaners förändringar som i sin tur har påverkat eller inte påverkat undervisningen i ämnet avser vi att behandla. Valet har gjorts av anledningen att läroplanerna är de styrdokument som lärare i ämnet har att förhålla sig till när de beslutar om innehåll och bedömer i undervisningen.

Problematiken vi kan urskilja är om redskapsgymnastiken ska finnas med i undervisningen. Det finns ingenting i Lgr 11 som gör den självklar och det finns rapporter i litteraturen ovan som tyder på att den tar allt mindre plats och tiden prioriteras åt bollspel. Det finns en risk att barns bristande motorik har en koppling till mindre tid för redskapsgymnastik, eller om det går att träna motorik på andra sätt. Då det inte tydligt är utskrivet att redskapsgymnastik ska

finnas som aktivitet innebär det att det är lärarnas uppgift att utforma en undervisning där eleverna tränar rörelseförmågor. Lärarna har därför en valfrihet att inte använda sig av redskapsgymnastik och därför blir det relevant att studera idrottslärares inställning till redskapsgymnastiken.

Vi har valt använda oss av de frågeställningar som tidigare nämnts och inte precisera dessa mer då vi anser att detta inte behövs, då de överensstämmer med ovanstående preciserade problematik.

3 Metod

I studien har vi valt att intervjua fem lärare i ämnet idrott och hälsa. Ett val som motiverats i inledningsavsnittet där vi betonat vikten av att lärarna undervisar på högstadiet. För att bestämma vilken metod vi skulle använda i arbetet valde vi att titta på karaktären av våra frågeställningar och hur de bäst kunde besvaras. Valet mellan en kvalitativ och en kvantitativ studie gjordes emellertid ganska omgående, då vi vill gå in på djupet i ämnet och inte få ytlig information baserat på siffror och procent. Studiens syfte är att undersöka hur ett urval högstadielärare förhåller sig till redskapsgymnastik i ämnet idrott och hälsa. Syftet är också att ta reda på hur lärarna använder sig av redskapsgymnastik och motiverar redskapsgymnastik i förhållande till syftet med ämnet idrott och hälsa.

Martyn Denscombe (2009) diskuterar att om man i en undersökning vill få fram personers åsikter eller uppfattningar är det lämpligt att använda sig av en intervjubaserad undersökningsmetod. Vi har valt att koncentrera oss på just uppfattningar och i vårt fall är lärares personliga uppfattningar kopplat till den undervisningen de bedriver. Valet av att intervjua lärare finner vi därför stöd för.

Vårt mål har varit att ha ett öppet diskussionsupplägg med våra informanter där deras åsikter och uppfattningar ska styra samtalet. Vi var noggranna med att det skulle finnas en god möjlighet för dem att utveckla sina tankar vid varje fråga vi ställde. Vi vill beskriva våra intervjuer som semistrukturerade, då vi hade en färdiganpassad mall med frågor som skulle ställas i en viss ordning, men intervjupersonernas svar skulle få möjlighet att utmynna i följdfrågor och ett eventuellt resonemang som fick gå utanför den mall vi förberett. När man använder sig av en semistrukturerad intervjustruktur har man en färdig lista på frågor eller ämnen som ska tas upp och intervjupersonen ska ha möjlighet att svara fritt och öppet (Denscombe, 2009).

3.1 Urval och undersökningsgrupp

När valet gjordes vilka intervjupersoner vi skulle använda oss av ställde vi kravet att de skulle undervisa i någon grad på högstadiet i ämnet idrott och hälsa. Om det sedan rörde sig om att de hade en, två eller tre klasser i sin undervisning valde vi att inte ta någon hänsyn till. Bland våra intervjupersoner fanns det lärare som arbetade med mer än idrott och hälsa som ämne

och också de som undervisade i lägre åldrar i ämnet. Det valdes sedan att arbeta effektivt med att ta fram intervjupersoner. Ur ett tidsperspektiv och ekonomiskt perspektiv valde vi att kontakta intervjupersoner genom de kontakter vi själva hade. Det kunde röra sig om tidigare praktikperioder, tidigare studiekamrater eller personer vi hade någon form av kontakter med. Det finns möjlighet att göra ett bekvämlighetsurval av intervjupersoner om tiden för arbetet är knapp (Denscombe, 2009). Kontakterna till intervjupersoner har skett via e-mail eller telefon via egna kontakter eller annan information. Vi kopplar detta arbetet med att finna nya och för oss okända intervjupersoner som ett eventuellt tidsödande projekt och någonting som blir svårare med både att ta de första kontakterna och att lyckas planera in intervjutillfället med personer man inte har en relation till eller någon uppfattning om deras skola.

Vi genomförde fem intervjuer med fem olika idrottslärare. Intervjupersonerna har också skiljts åt genom att de inte arbetar på samma skola. Detta urval tros vara lyckat, då flera idrottslärare på samma skola ofta planerar tillsammans och därmed kanske använder sig av liknande arbetssätt och organiserar undervisningen tillsammans eller på liknande sätt. Intervjupersonerna arbetar därmed på olika skolor men också i olika skolområden. Det är flera respondenter som arbetar i kommuner utanför våra egna och vi ser den spridningen som något positivt, då vi får in ett bredare perspektiv. Vi uppskattar att undervisning i olika ämnen kan skilja sig mellan såväl kommuner som skolor. En sjätte lärare tillfrågades och bokades in för en intervju men på grund av att denne blev inlagd på sjukhus kunde inte läraren delta i studien. Således så var alla tillfrågade villiga att delta i studien dock deltog inte en på grund av ovan nämnda omständigheter.

Det går inte att beskriva våra intervjupersoner som någon homogen grupp, mer än att de samtliga är idrottslärare. Ålder, kön och platsen där de arbetar varierar och det är ingenting vi har tagit någon hänsyn eller spekulerar kring vilken betydelse det kan ha haft för utslaget. Flertalet av de intervjuade kan dock betraktas som yngre, med en yrkeserfarenhet på mindre än 15 år. Det som är aktuellt att konstatera är att samtliga intervjupersoner har en bakgrund av Lpo 94, både från arbetserfarenhet och utbildning. I resultatkapitlet kommer intervjupersonerna att benämnas som idrottslärare 1, 2, 3, 4 och 5.

3.2 Tillvägagångssätt och bearbetning

Arbetet med intervjuerna skedde under vecka 48, höstterminen 2011. Vi bokade in tider utefter våra intervjupersoners egna önskemål, för att vi vill understryka vikten av att de deltar och ge dem bra förutsättningar att göra det. De har därmed fått komma med önskemål som vi till stort sett har gjort vårt yttersta att tillgodose. Inför varje intervju gjorde vi det klart för intervjupersonerna att de kunde avsluta intervjun om de ville och även få återkomma med detaljer om det kom på något efter intervjun var avslutad.

Samtliga intervjuer har skett genom att vi träffat dem på bestämd plats. Ofta har det rört sig om att vi har kommit till den skola de arbetar på. Vi tycker att det har varit positivt att vi gemensamt bestämt var intervjun skulle ske och att respondenterna har fått möjlighet att vara i en lokal de trivs. Intervjuerna har därför ägt rum i lokaler med bra atmosfärer, väl passande för ett samtal där vi tyst och lugnt kunnat diskutera det vi ämnade utan att bli störda på något vis. Tidslängden för intervjuerna varade i genomsnitt trettio minuter vilket gav intervjupersonerna god tid att formulera och utveckla sina resonemang.

Intervjuerna har i samtliga fall blivit inspelade med en ljudinspelare, något som gjort det möjligt att vi sluppit anteckna och kunnat fokusera helt på vad intervjupersoner säger och kunna hålla igång en bra diskussion. Vi har varit två personer som lett intervjun, vilket har möjliggjort att den ene kunnat ta de eventuella anteckningarna om respondentens kroppsspråk och annat som inte kan utläsas med ljudinspelaren. Samtidigt har den ena av oss varit den drivande som ställt frågor från intervjumallen, som kan ses i Bilaga 1. Mallen består av femton frågor och de rör bland annat hur länge läraren jobbat som idrottslärare och hur denne använder sig av redskap och redskapsgymnastik samt i vilka syften det används. Mycket vikt har lagts vid hur lärarna diskuterar sin undervisning utifrån kursplanen. Frågorna i denna mall har vi tagit fram genom att vi diskuterat vilka frågor vi valt att använda oss av och vi har också varit i kontakt med vår handledare för att få en annan persons åsikt om frågorna. Detta gjordes för att öka validiteten i intervjufrågorna. Ingen provintervju genomfördes då vi upplevde att det inte fanns tillräckligt med tid för detta. Patel och Davidsson (2003) nämner att detta kan påverka resultatet då en provintervju kan förbättra intervjufrågorna.

När intervjuerna varit genomförda har vi delat upp arbetet med att lyssna igenom och transkribera intervjuerna. Vi valt att fokusera på det tydliga och det vi tolkar som användbara

resultat i det intervjuerna säger och därefter har vi fört ner det som anteckningar. Transkriberingen och anteckningarna har sedan legat till grund för resultatkapitlet som sammanställer det vårt empiriska material har gett.

3.3 Etiska överväganden

Vi har tagit vår roll som uppsatsskrivande och som ansvarig utgivare på allvar gentemot respondenterna. Vi har varit noga att hela vägen göra det tydligt om hur deras uppgifter de lämnar kommer att behandlas. Vi har sammanställt ett blad med kort information som vi sedan har kompletterat muntligt som båda tar upp att deras deltagande är frivilligt och att deras uppgifter kommer att behandlas konfidentiellt och vad det kan innebära. Konfidentialitet innebär att man har ett skydd mot att obehöriga personer har åtkomst till uppgifter om personer men att forskare behandlar materialet via kodspråk, för att forskningen ska kunna kontrolleras (Vetenskapsrådet, 2011). Vi ville tydliggöra att det inte skulle vara möjligt att utläsa i vår text var lärarna arbetar eller någonting som skulle avslöja vilken person som var vem. Vetenskapsrådet (2011) anger att man tydligt ska redogöra för försökspersoner hur man kommer behandla insamlade uppgifter. Vi anser att det var viktigt att denna information delgavs till personerna innan vi genomförde intervjuerna, då de skulle känna en trygghet och därmed kunna tala mer fritt. Varje enskild respondent samtyckte till att delta i intervjun och gavs möjlighet att avbryta intervjun om denne ville det. Vi upplevde inte att vi behövde någon underskrift för deras samtycke utan vi tog deras muntliga godkännande och deltagande som tillräckligt starka bevis för deras samtycke.

4 Resultat

I detta avsnitt framförs och analyseras det resultat som den empiriska undersökningen består av. Det är lärarnas uppfattningar om sin undervisning inom det aktuella området i syftet.

4.1 Redskapsgymnastikens syfte

Att använda redskapsgymnastik i idrottsundervisningen verkar enligt intervjupersonerna vara någonting som är självklart. Redskapsgymnastikens eventuella begränsning som utskrivet i läroplanen verkade inte bekymra lärarna. Idrottslärare 4 funderade över hur redskapsgymnastikens roll ser ut i förhållande till kursplanen i ämnet och uttrycker sig på följande vis:

Nu har jag inte kursplanens mål i huvudet, men om jag ska koppla den till redskapsgymnastik så är det rörelseförmågan, att ha kontroll över dina rörelser. Sedan om man lusläser finns det säkert mer att koppla in.

Denna syn tenderar att till stor del finnas hos samtliga informanter. Att det är aktiviteten redskapsgymnastik som ska finnas med och att man använder kursplanen för att verifiera att man valt rätt. Det finns dock en tvetydighet med resonemanget då flera av intervjupersonerna faktiskt talade utifrån att redskapsgymnastiken bara utgör en del av att uppfylla det som kursplanen nämner. Ett exempel på hur det kan yttra sig görs av intervjuperson 5 som menar:

Jag jobbar utifrån målen med rörelseförmåga. I de målen hittar vi redskapsgymnastiken som en metod, men det är väldigt brett och kan vara alla möjliga aktiviteter.

Det resonemanget ger uttryck för ett annat synsätt där kursplanen är i fokus. I resten av intervjun med samma intervjupersoner verkar ändå redskapsgymnastiken som aktivitet vara självklar. Intervjupersonerna uppgav att det är läroplan och kursplan som ska styra undervisningen, men det är också möjligt se att det finns tecken på att också vissa aktiviteter styr. Det fanns en osäkerhet bland intervjupersonerna över vilken betydelse den nya läroplanen skulle ha för deras undervisning i ämnet. Denna syn delade samtliga av intervjupersonerna. Det stod dock klart att de inte trodde att det skulle påverka deras undervisning när det gäller redskapsgymnastiken, åtminstone inte med tanke på att den skulle finnas med i innehållet.

De flesta av lärarna nämnde ordet ”rörelseförmåga” och menade att det var ett viktigt ord i kursplanen för att motivera redskapsgymnastik som aktivitet. Det framkom också varierande svar på vad redskapsgymnastiken kunde ha för syfte från kursplanen utöver det. En lärare nämnde planering, en annan deltagande i aktiviteter, sammansatta komplexa rörelser och styrketräning. Idrottslärare 2 gjorde kopplingen till kursplanen:

Det är ju mest i de tidiga åren som man ska arbeta med de motoriska grundformerna, sedan är det klart att man arbetar med det i årskurs 6-9 också men här talar vi mer om de komplexa rörelserna

Ett tankesätt som ger en bild av att undervisningens innehåll till stor del kan vara detsamma, om möjligt på högre nivå bara att man väljer att använda andra termer, exempelvis rörelseförmågor istället för motoriska grundformer.

Intervjupersonerna fick också tala om de fördelar de såg med redskapsgymnastik utan att vi nämnde några styrdokument. Då lyfte de fram fler förmågor, samtliga nämnde ordet kroppskontroll på något sätt. Man kan sammanfatta det genom att läsa vad idrottslärare 2 ansåg när vi frågade efter syftet med redskapsgymnastik:

Då kan man träna mycket för att lära känna sin kropp och känna gränser. Att de får testa olika saker så de får veta vad de klarar eller inte klarar av.

Det gemensamma bland intervjupersonernas svar var att kroppskontrollen var viktig. Det varierade sedan om vilka fler syften man kunde använda redskapsgymnastik till. Ord som motorik, smidighet, styrka, spänst, stödja, klättra eller koordination var de som nämndes i intervjuerna. Syftet med att använda de traditionella redskapen kunde även finnas utanför gymnastiken. Det fanns lärare som nämnde att de redskapen kunde vara en del i olika lekar, styrke- och konditionsträning.

4.2 Bedömning

Lärarnas bedömning av redskapsgymnastik går att dela in i fyra olika resultat. Det första tar upp hur lärarna resonerade kring olika former av kriterier. Några av idrottslärarna tar upp det historiska perspektivet av att använda färdiga kriterier som ett system där man kan ”bocka av”

elevernas resultat i olika moment, som exempelvis i redskapsgymnastik. Idrottslärare 3 resonerade kring sin egen uppväxt och hur denne nu bedömde i ämnet:

Till skillnad från min egen uppväxt, då hade man färdiga mallar som man sa att man skulle göra ett visst antal övningar i ringar för ett visst betyg och i matta skulle man kunna göra så och så mycket. Ett sådant poängsystem har inte jag, utan det blir lite individuellt att man kollar hur motoriken är när de utför övningarna

Flera av lärarna uttryckte kritik mot att använda typer av mallar och såg svårigheter och felaktigheter mot att använda den typer av system. Lärarna uppgav därför samtliga att de inte använde sig av någon typ av kriterier eller mallar.

Nästa resultat om bedömning handlar om hur lärarna anser att de bedömer utan att använda kriterier. De hänvisade till sig själva som den som ska uppskatta hur eleverna klarar sig inom respektive aktivitet eller moment. När vi frågade idrottslärare 4 om det fanns speciella kriterier för att ge eleverna betyg inom redskapsgymnastik fick vi svaret:

Det gör det egentligen inte utan det är upp till mig att bedöma vad som är en god rörelseförmåga och om jag tycker att det är en slarvig kullerbytta så får jag tycka det. Man får ju vara smidig och kunna röra sig smidigt och det ska vara snygg om man kan säga så. Det finns ju inga kriterier vad som ingår i en rörelseförmåga

Rörelseförmågan är det som lärarna hänvisade till som det viktigaste att bedöma, med tanke på kursplanens direktiv. En lärare uttryckte det som ”komplexa rörelser” istället men det kan uppskattas som snarlikt. Lärarna menar alltså att det är dem som har uppgiften att observera och bedöma vad som är god rörelseförmåga eller inte. Idrottslärare 1 gav sin syn på hur det bedöms i sin undervisning:

...inte hur högt de hoppar utan mer hur de kontrollerar sina rörelser och man försöker se till helheten. En samlad information som bygger på observation.

Lärarna är överens om detta synsätt att det är lärarens uppgift att uppskatta rörelseförmågan i de uppgifterna eleverna genomför. Den tredje delen av resultatet tar upp när bedömning sker, som verkar variera hos lärarna. Hos alla intervjupersoner går det att finna spår av kontinuerlig bedömning, att lärarna uppger att de antecknar elevernas insatser och förmågor kontinuerligt. En lärare beskriver att den antecknar elevernas insatser efter varje lektion medan de andra på olika sätt uttrycker att bedömning sker ofta och inte vid specifika situationer. Lärare som

uppgger att de använder sig av ett specifikt examinationstillfälle inom redskapsgymnastik finns det två exempel på i undersökningen. Idrottslärare 1 förklarade sitt sätt:

Vi försöker att arbeta i block, då har man introduktion på 1-2 veckor där man går igenom teorin sedan får man praktisera det lite och sedan utöva det några gånger. Sen har man prov där vi ser hur de klarat av det.

Bland de lärare som inte uppgav specifika examinationstillfällen fanns lärare 2 som diskuterade sin skolas arbetsmetod:

I 8:an och 9:an har vi arbetat mycket med att eleverna innan vi startar perioden ska sätta upp mål om hur bra och hur långt de tror de ska hamna eller hur bra de vill nå i de olika momenten och sedan jobba utifrån det. Då tittar vi mycket på hur de tar ansvar för sina mål och hur de jobbar på lektionerna för att uppnå det. Sedan tittar vi självklart på hur de genomför övningar, framförallt för de högre betygen

Ett arbetssätt som beskriver hur den kontinuerliga bedömningen kan gå till, utifrån hur lärarna beskriver det. Läraren ansåg att det var en bra möjlighet att eleverna kunde bedöma sig själva samtidigt som läraren får en chans att se deras förståelse för aktiviteten.

Det fjärde resultatet att analysera är lärarnas perspektiv på att ta hänsyn till elevernas förutsättningar vid bedömningen. I samband med att lärarna ska bedöma rörelseförmågan hos sina elever talade samtliga om att det var viktigt att elevernas förutsättningar togs med i beslutsunderlaget. Lärarnas uppfattning är att utvecklingen under tiden man övar sin rörelseförmåga är viktig. Idrottslärare 3 ger ett exempel på hur bedömning kan variera:

Du får inte högre betyg bara för att du kan gå på händer

Lärarna bedömer alltså inte bara att eleverna har förmåga att visa upp olika rörelser utan stor hänsyn verkar ligga hos varje persons utvecklingskurva och förutsättning, det är åtminstone det lärarna uppgger som strävansvärt.

4.3 Lärarens planering och arbetssätt

Det ställdes också frågor om hur lärarna arbetar med redskapsgymnastik och hur de organiserar sin undervisning under ett läsår. Svaren kan naturligtvis inte betraktas som en given sanning utan som lärarna själva uppgger att de arbetar.

Lärarnas arbetssätt verkade skilja sig åt, enligt de svar vi fick från intervjupersonerna. Det finns två tydliga kategorier att dela in lärarnas arbetssätt inom. För det första kan det diskuteras utifrån hur lärarna uppgav att de hade med redskapsgymnastik i sin planering. Skillnaderna som finns i svaren är om lärarna använde sig av att arbeta med redskapsgymnastik i en sammanhängande period eller om de varierade sina aktiviteter. Tendensen var att de flesta använde sig av att arbeta med redskapsgymnastik i sammanhängande perioder, medan endast en tydligt uttryckte att de försökte att inte arbeta med aktiviteter i block. En som tydligt uttryckte att den arbetade i sammanhängande perioder var idrottslärare 1:

Vi försöker att arbeta i block, då har man introduktion på 1-2 veckor där man går igenom teorin sedan får man praktisera det lite och sedan utöva det några gånger. Sen har man prov där vi ser hur de klarat av det.

Detta upplägg går det att finna spår av hos de flesta intervjupersoner, att aktiviteten redskapsgymnastik är ett område man arbetar med under en viss tid för att sedan på något sätt avsluta det, genom prov eller annan utvärderingsmetod.

Den andra kategorin av svar hos intervjupersonerna rörande arbetssättet handlar om hur aktiviteten redskapsgymnastik presenteras för eleverna. Inom denna kategori går det att dela in intervjupersonerna i två delar. Den ena sidan bestående av två intervjupersoner uppger att de låter eleverna själva vara med och bestämma mycket om vad och hur de vill träna. Idrottslärare 2 berättade att de lät eleverna sätta upp egna mål för sin träning, för att sedan utvärdera den i efterhand. Arbetssättet som uppgavs påminde mycket om idrottslärare 3 som sa följande:

De får springa runt och testa de olika sakerna. Eller lite som ett julbord där de får gå runt och testa det de vill.

Lärarnas svar verkade överensstämma väl över hur de valde att arrangera undervisningen med avseende på lektionsinnehållet. Eleverna själva styrde vilka redskap de ville träna med och enligt idrottslärare 2 kunde de fungera som handledare som kunde hjälpa dem i övningarna.

Lärarna fick också möjlighet att diskutera terminsplanering och hur de förhöll sig till kursplanen, sin skolas förutsättningar och vilka aktiviteter som fick mest tid. Lärarnas svar

behandlade frågan om hur aktiviteternas syfte kunde finnas synligt i kursplanen och idrottslärare 5 tyckte såhär:

I kursplanen tas det upp olika förmågor man ska titta på. Och där tittar jag på rörelseförmågan i lekar spel och idrotter och under det faller till exempel redskapsgymnastik. Alla olika bollspel finns ju där så det är väldigt stort. Sen finns det en där vi har dans och rörelse till musik. Så det finns ju fler beroende på vilken kategori man vill åt.

Lärarna resonerade lika i det avseendet att kursplanen alltid fanns med för att motivera att man använde en viss aktivitet. Däremot fanns det också tydliga tecken på att undervisningens innehåll var olika, trots det. Samtliga lärare i undersökningen uppgav att de hade det med de aktiviteter som var tydligt skrivna i kursplanen, som simning, orientering och friluftsliv. Hur mycket undervisningstid de olika fick varierade dock kraftigt. Idrottslärare 4 uppgav att simning endast kunde genomföras en gång per termin, medan idrottslärare 3 kunde ha med det flera veckor varje termin. Resonemangen och lärarnas svar handlade mycket om skolans förutsättningar för olika aktiviteter. Det blev diskussioner som rörde ekonomi och närhet till olika platser som var avgörande hur mycket tid en del aktiviteter kunde få. Det är tydligt att svaren beror mycket på de förutsättningarna och det är sannolikt en avgörande faktor hur förutsättningar påverkar innehållet på undervisningen.

Svaret från idrottslärare 5 som uttryckte att bollspel blir stort när man tränade rörelseförmågan, går det att se tecken på att bollspel har en övervägande stor roll bland lärarnas aktiviteter. Anledningen till detta menade idrottslärare 2 var:

Bollspel ... det går ju att dela in i så många olika typer av bollspel, så rent tidsmässigt så ligger det nog mer tid än de andra

Det finns flera tecken på att idrottslärarna använder sig av mycket bollspel i undervisningen. När de fick frågan om vilka aktiviteter de hade med i sin planering var det tre stycken som valde att nämna ”bollspel” först av alla aktiviteter. Det är bara idrottslärare 3 som uppger att bollspel inte får mer tid än någon annan aktivitet. Denne diskuterade det utifrån sina egna erfarenheter och uppgav att det snarare är tvärtom, att bakgrunden som bollspelare inte syntes på innehållet och att det troligtvis blir mindre bollspel än mer. Fyra av de fem lärarna hade bollspelsbakgrund och en inom hästsport. Idrottslärare 4 uppgav att intresset inte skulle speglas i undervisningen men medgav att det fanns en större trygghet att undervisa i det man hade mer erfarenhet av.

4.4 Valet av redskap

Samtliga i undersökningen utom idrottslärare 3 tolkade våra frågor om vilka redskap de valde som att det rörde sig om redskap som främst används till gymnastikundervisning. I den intervju fanns det en osäkerhet om vad man ska räkna som ett redskap, svaret blev:

Beroende på vad man kallar redskap. Jag använder väldigt mycket musik för att få fram glädje och jag själv har lättare att arbeta till musik. Sedan använder jag ingen visselpipa utan busvisslar som ett redskap vid samling och såhär. Annars är ju kroppsspråk och röst ett redskap. Sedan kan man använda olika saker som boll vid färdigt spel, teknik och taktikträning men också som ett samarbetsredskap. Sedan har vi ju såklart mattor och sådana bitar som man ofta använder, det finns hur mycket som helst.

Det verkade som en självklarhet för resten av lärarna att frågan rörde gymnastikmomentet. Idrottslärare 3 problematiserade frågan men diskuterade sedan också de redskapen vi kan förknippa med gymnastik. Det går att fastslå från intervjuerna att flera redskap är att betrakta som vanliga i lärarnas undervisning. Redskap som samtliga uppgav att de använde var plintar, romerska ringar, mattor, tjockmattor och bänkar. De svar vi fick från intervjuerna avslöjar vilka redskap som de tänkte på först, och det går inte att utesluta att de inte använder sig av vissa redskap bara för att de inte nämndes. Det finns också fler redskap som nämndes av de flesta och också kan räknas till vanliga som häckar, bockar, bommar, räck, pallplintar, satsbrädor och ribbstolar. Från svaren går det att utläsa att lärarna använder de redskap som finns tillgängliga i deras förråd och idrottshall.

I valet av redskap verkar den gemensamma åsikten vara att det krävs att man tänker utifrån säkerheten. De flesta lärarna diskuterar sina val av redskap utifrån hur eleverna ska arbeta med dem på ett säkert sätt. Trampett är ett redskap som tre av lärarna berättade att de valde bort i undervisningen och idrottslärare 4 berättade varför han gjorde det:

Men kanske saker som blir mindre av är de här riskmomenten som kanske trampett som man kanske aktar sig lite för. Det är väl mest det att man inte själv känner sig säker. Utbildningen från högskolan var inte så stor i just trampett där fick man egentligen ingen utbildning i det.

Uppfattningen är tydligen att aktiviteten kan innebära en säkerhetsrisk på grund av lärarens egen osäkerhet inför att arbeta med en trampett. Det gemensamma hos lärarna att det gäller säkerheten anges ofta som en eventuell nackdel när man arbetar med redskapsgymnastik.

Uppfattningarna att det finns flera säkerhetsåtgärder man måste vidta gör att det alltid finns risker med olika redskapsmoment.

4.5 Sammanfattande analys

Under rubriken följer ett kort sammandrag av resultatet. Det tydliga bland resultatet när lärarna ska visa syftet med redskapsgymnastik nämner man framförallt ord som rörelseförmåga och kroppskontroll. Aktiviteten redskapsgymnastik framstår som självklar hos samtliga intervjupersoner även om det inte står att den måste finnas med i kursplanen. Intervjupersonerna verkar utgå från sina aktiviteter framför kursplanen i det avseendet. Det finns dock undantaget med idrottslärare 5 som inleder med att lyfta fram kursplanen innan denne beskriver sina aktiviteter.

Lärarnas bedömningar ser ut att utgå från osynliga kriterier som bara de själva som idrottslärare kan se. De är samtliga emot skriftliga kriterier och att de ska kräva vissa resultat för ett visst betyg men menar samtidigt att det är dem som bedömer rörelser. Lärarna är också överens om att elevernas förutsättningar och utveckling är någonting som ska tas med i den bedömningen. Sedan varierar åsikterna om när lärarna bedömer, kontinuerligt, vid ett specifikt examinationstillfälle eller både och. Bedömningen kan också kopplas till arbetssättet där det finns ett par lärare som vill att eleverna ska vara aktiva med att sätta egna mål, välja aktivitet själva och utvärdera sina insatser.

Redskapsgymnastik utifrån hur man planerar undervisning kan skilja sig mellan att arbeta i block (sammanhängande perioder) eller utspritt vid flera tillfällen under terminen. Det var endast en lärare som tydligt uttalade att redskapsgymnastik inte hölls i block. Lärarna utsåg sin skolas förutsättningar som det som påverkade deras aktiviteters tidsomfång mest. I intervju svaren framstår det också att bollspel som aktivitet verkar få mer tid än andra aktiviteter, detta enligt fyra av fem lärare.

För att nämna någonting om valet av redskap går det att fastställa att intervjupersonerna i undersökningen anser det viktigt att utgå från säkerhetsaspekten. Det är av säkerhetsskäl och egen säkerhet som man kan motivera en del redskap framför andra, särskilt då man väljer bort trampett.

5 Diskussion

I kapitlet som följer kommer undersökningens resultat att ställas mot den litteratur vi presenterat och det kommer diskuteras i en resultatdiskussion, detta görs under de inledande två rubrikerna där frågeställningarna återigen belyses. Metoden som använts kommer också att diskuteras i förhållande till resultatet.

Resultatdiskussionen delas in i två rubriker som valts efter syftet med studien. Första rubriken kommer behandla lärarens inställning till redskapsgymnastik som aktivitet samt i vilka andra syften redskap kan användas. I den andra rubriken kommer redskapsgymnastikens syfte som aktivitet att diskuteras, i förhållande till läroplan och bedömning.

5.1 Lärares inställning

Bland de redskap som idrottslärarna använder sig av idag finns de redskap som både Annerstedt (1989b) och Ljunggren (1999) nämner, närmare bestämt redskap som ringar, räck och plintar som konstruerades av Jahn och Ling. Det visar på att de historiska redskapen lever kvar trots att det kommit nya läroplaner. Detta är redskap som i stor utsträckning finns med i undervisningen och används av de lärare vi intervjuat. Redskapen används i både redskapsgymnastik som i andra syften i undervisningen, som konditions- och styrketräning. Ser man till redskap som inte är några fysiska redskap så lever Lings tankesätt kvar som nämns av Kihlmark och Widlund (2010) där kroppen är det viktigaste redskapet.

Annerstedt (1989b) beskrev att idrottsundervisningen under tidigt 1800-tal skulle bedrivas under uppsyn av lärare och detta är något som lever kvar i undervisningen i idrott och hälsa idag. Ett par av idrottslärarna i undersökningen förespråkade att eleverna själva skulle välja vilka redskap och aktiviteter de ville använda sig av och sedan skulle lärarna vara närvarande och fungera som handledare. Eleverna får dock inte välja helt fritt utan det förekommer restriktioner vad gäller val av redskap då lärarna är mån om säkerheten.

Lärarna förklarade att det inte bara är prestationer som bedöms utan att de också ser till varje elevs utveckling. Ett sätt att se elevernas utveckling är att använda sig av en progression i övningar. Progression i övningar var redan något som Lindfors förespråkade i början av 1800-talet och som tydligen finns i undervisningen också idag (Annerstedt, 1989b).

Att bollspel är en dominerande del av innehållet i ämnet idrott och hälsa har det kommit fram under Skolinspektionens (2010) granskning av ämnet. Detta är något som också går att se i undersökningens resultat. Bollspel tar en stor del av undervisningen och detta kan ha att göra med vad idrottslärarna har för egna intressen. De egna intressenas påverkan på innehållet i undervisningen är något som både Londos (2010) och Sandahl (2005) nämner. Då de flesta av idrottslärarna vi intervjuade hade en bakgrund som bollspelare är det kanske inte oväntat att bollspel får mer tid. Några av lärarna beskrev att det finns ett stort antal olika bollspel och motiverade de i innehållet på det viset. Lärarna uttryckte ändå att de egna intressena inte ska påverka innehållet i undervisningen och tyckte inte att det gjorde det heller. Ett påstående som därför kan diskuteras och som kan verka tveksamt.

När man ser till andra aktiviteter som förekommer under lektionerna är redskapsgymnastik en av dem. Enligt Lundvall och Meckbach (2003) är det inte särskilt vanligt förekommande med redskapsgymnastik och de enda gångerna som lärare skulle använda sig av det är när eleverna frågar efter det. Detta är något som inte alls överensstämmer med de resultat vi har fått fram. I vårt resultat så visar det sig att alla idrottslärare använder sig av redskapsgymnastik i undervisningen och förhållandevis frekvent också, det verkar som en självklarhet. Dock är det så att alla redskap inte används och en av anledningarna som idrottslärarna uppger till att inte använda sig av dessa redskap är osäkerhet över egna kunskaper och säkerheten som en följd av detta. Ett exempel på redskap som lärarna valde att inte använda sig av är trampett då lärarna inte tycker sig kunna garantera säkerheten för eleverna.

5.2 Redskapsgymnastikens syfte i förhållande till läroplanen

Problematiken som nämns i inledningen diskuterade dels vad innehållet i ämnet var men också barns motoriska brister. Bladh och Harborn (2007) konstaterade att redskapsgymnastik är en aktivitet som stimulerar den motoriska utvecklingen och att en ökad undervisningstid är att föredra. Ericsson (2003) däremot tar inget parti om det är redskapsgymnastik som krävs för att utveckla motoriska färdigheter utan snarare att en ökad tränings- och undervisningstid ger förbättrad motorik och bättre studieresultat. Redskapsgymnastikens fördelar deklarerades av samtliga intervjupersoner men man talade inte alltid om motorik. Ordvalet som samtliga nämnde var kroppskontroll, någon nämnde också motorik. En tolkning är att inte övertolka ordvalets betydelse. Motorik, kroppskontroll och rörelseförmåga är ord som har gemensamma

drag och det är troligt att betydelsen kan vara liktydig för idrottslärarna. Lärarnas användande av redskapsgymnastik blir förenlig med att träna motoriska egenskaper och en ökad träning ger således effekter på elevers motorik. Intervjupersonerna ser också andra möjliga fördelar som smidighet, styrka och koordination som även det kan tänkas ingå som motoriska färdigheter.

Lärarnas val av redskapsgymnastik som aktivitet i ämnet verkar självklar. Skolverket (2010) och Annerstedt (1991) menar att under de åren då idrottslärare använde sig av Lgr 80 och Lpo 94 så fanns en osäkerhet hur man väljer innehåll i sin undervisning. I förhållande till redskapsgymnastik kan det därför inte upptäckas någon osäkerhet. De intervjuade lärarna snarare beklagar sig över är att det finns en ojämn och orättvis fördelning av de olika aktiviteterna, att vissa får mer tid än andra där exempelvis bollspel får mer tid. Intervjupersonernas svar blir problematiskt och det går att upptäcka en motsättning där det går att ifrågasätta om läroplanen eller aktiviteten som står i fokus. En historisk tillbakablick visar att ämnet var indelat i olika moment. I Lgr 80 var gymnastik ett av momenten, där lärarna fick frihet att välja övningar inom de olika momenten (Skolöverstyrelsen, 1980). I Lpo 94 försvann momenten och läroplanen blev målorienterad, vilket innebar att eleverna skulle delta och utföra lämpliga rörelseaktiviteter (Skolverket, 2008). Flera av lärarnas sätt att se på sin undervisning väcker frågor om vilken läroplan man arbetar efter. I den äldre läroplanen ska aktiviteten stå i fokus, och intervjupersoner ger intryck att det är verklighet, då de berättade att bollspel var stort och därför ägnades det mer tid till detta. De diskuterar också att redskapsgymnastiken vara eller inte vara kan komma påverkas nämnvärt i och med att det kommit en ny läroplan, men ingen ser någon risk att den ska försvinna. Detta då valet av aktivitet ofta går före det som uttrycks i läroplanen. Samtidigt är intervjupersonerna alltid medvetna om att det ska finnas en koppling till dagens läroplaner, med vilka förmågor som tränas i olika aktiviteter.

Den senaste läroplanen, Lgr 11 tar bara upp redskapsgymnastik i de yngre årskurserna (Skolverket, 2011). Idrottslärare 2 gjorde kopplingen att det visst förekommer redskapsgymnastik i årskurs 7-9, bara att man kallade syftet för ”komplexa rörelser” eller rörelseförmåga som en annan intervjuperson uttryckte sig.

Att lärarna inte bedömde på samma sätt kunde konstateras i resultatkapitlet. Det går att utgå från Annerstedts (2007) tankar om bedömning i förhållande till vilka svar vi fick från

intervjupersonerna. Mätningar och tester där kriterier ska uppfyllas är ett föråldrat bedömningssystem. Det är lämpligt att använda en kontinuerlig bedömning där elevens förmåga, utveckling, slutprodukt kan stå i förhållande till insatsen. Det är också fördelaktigt att eleverna får bedöma sin egen insats (Annerstedt, 2007). Lärare i undersökningen uppger att de använder sig av tester av moment. Tester där eleverna får genomföra exempelvis mattserier inom redskapsgymnastik. Lärarna menar dock att det inte används klara kriterier om hur resultaten i testerna ska behandlas, de framhåller istället ofta sin egen bedömning och observation. Den gemensamma uppfattningen hos intervjupersonerna är också att bedömningen ska ta hänsyn till elevernas egna förutsättningar och utveckling. Hur detta sammanfaller med att elever ska utföra tester i form av exemplet mattserier framgår dock inte. Det går att fundera över om lärares arbetsätt är konsekvent när det gäller att bedöma förmågor kopplat till förutsättningar hos eleverna. Likaså kan man ställa frågan om lärare är osäkra på vad de ska bedöma, även om ingen lärare i vårt resultat uppgav detta.

Att låta elever arbeta med att bedöma sig själva användes av ett par lärare, något som Annerstedt (2007) menade var ett bra arbetsätt. Lärarnas motiv var att eleverna själva skulle få ta ansvar för sin insats och vara medvetna om hur deras arbete forstskridigt och därför nå en ökad förståelse för ämnet. Lärarnas arbete med bedömning var olika men flera gemensamma drag som beaktandet av elevens erfarenheter och förutsättningar samt att inte använda kriterier för insatser.

Den tydliga kopplingen i arbetet med läroplanen är att intervjupersonerna åberopar enstaka ord som "rörelseförmåga" eller "komplexa rörelser" för att motivera redskapsgymnastikens syfte. Ingen av dem menar att det finns problem i bedömningen som litteraturen nämnde, men exakt hur bedömningen sker verkar olika och svår att förklara.

5.3 Metoddiskussion

Valet av en kvalitativ metod framför en kvantitativ gjordes för att nå in på djupet i idrottslärares uppfattningar om sin undervisning och diskutera syftet med den. I efterhand går det att konstatera att syftet inte hade kunnat nås med en kvantitativ, av just den anledningen. Det finns dock frågor som en kvantitativ forskning hade kunnat ge svar på. I svaren från intervjuerna går det att hitta en osäkerhet bland svaren. En enkätstudie som ett större urval lärare hade fått besvara hade kunnat ge tydligare svar på vilka olika aktiviteter

som finns i undervisningen och vilket tidspektra de blir tilldelade. Det hade också kunnat bli tydligare vilka redskap som användes mest, istället för att behöva tolka de olika intervjupersonernas svar i de öppna frågorna. Det är dock klart att det hade funnits svårigheter att nå djupet i varför lärarna väljer sina aktiviteter och hur de kan argumentera för sina val när det gäller både aktivitet, redskap och hur de bedömer eleverna.

Intervjufrågornas validitet uppskattas vara god, då frågorna har kunnat svara på det syfte som fanns med undersökningen. Det har funnits goda möjligheter för intervjupersonerna att diskutera sin syn vid de öppna frågorna. Något som försvagar intervjufrågornas validitet kan vara att intervjupersonerna svarat utifrån vad de trott varit vår önskan att de skulle svara. Detta märktes särskilt när de skulle diskutera sina respektive planeringar, då ett par av intervjupersonerna poängterade redskapsgymnastiken som aktivitet. Det fanns troligtvis en föräning om vad intervjun skulle behandla. Reliabiliteten i undersökningen kan också ifrågasättas utifrån intervjupersonernas svar. I en intervjusituation som denna är det troligt att intervjupersonerna vill framhäva sig själv, sin skola och sin undervisning. Reliabilitetens svaghet blir därför att man får förlita sig på intervjupersonernas ord när de beskriver sin undervisning och att man inte kan betrakta det som att vi vet hur undervisningen ser ut.

Det genomfördes ingen provintervju, vilket kan ses negativt ur validitets- och reliabilitetssynpunkt. Det hade funnits möjlighet att presentera materialet på ett sätt då intervjupersonerna inte skulle kunna tolka våra intentioner med frågorna

Urvalet av vilka lärare som skulle delta i undersökningen var påverkat av vår tid och egna kännedom, vilket gjorde att de valdes efter nära kontakter. Vårt urval blev därför bestående av yngre idrottslärare som blivit utbildade under Lpo 94 och endast undervisat i den läroplanen. Vi kan anta att resultaten kunde blivit annorlunda om vi medveten valt ut intervjupersoner efter åldersintervall och därmed fått in lärare som undervisat i både läroplaner från Lgr 62 och Lgr 69 samt Lgr 80. Då hade det varit möjligt att än mer diskutera om vilken läroplan som lärarnas resonemang påminde om. Det hade funnits möjlighet att se skillnader mellan äldre och yngre pedagoger, en intervjuperson talade ju om att bedömning utfördes efter klara kriterier för bara tio år sedan, något som möjligen finns kvar bland äldre pedagoger på andra skolor.

Det gjordes ett medvetet val att inte ta hänsyn till intervjupersonernas kön, någon som hade kunnat få in ett genusperspektiv i studien. Vi redovisade litteratur där vi diskuterade genusperspektivet något, men inte särskilt omfattande. Det är möjligt att det finns möjligheter att också granska genusperspektivet i undervisningen i idrott och hälsa men i denna studie begränsades detta.

Antalet intervjupersoner går alltid att diskutera, då man vill nå ett ”mättat” underlag för ett resultat. Det går att medge att med ett större urval och ett antal ytterligare intervjupersoner skulle ge en tydligare bild av resultatet och större möjligheter att generalisera vad idrottslärare har för syn på redskapsgymnastik.

Ämnet som intervjuerna tog upp verkade inte kontroversiella under intervjutillfällena. Intervjupersonerna upplevdes som avslappnade och talade fritt kring de frågor som ställdes. Det upplevdes inte som att vårt etiska förhållningssätt gentemot intervjupersonerna var problematiskt, snarare accepterade intervjupersonerna situationen och det upplevdes som trygga situationer. Dels hade intervjupersonerna fått bra information och möjlighet till att ställa frågor om undersökningen, samtidigt som att det varken framkommit klagomål under eller efter arbetsprocessen med intervjuerna.

5.4 Slutsats

Under denna rubrik kommer frågeställningarna återkopplas till våra slutsatser. Det för att tydliggöra syftet till resultatet.

- Vilken inställning har idrottslärarna till redskapsgymnastik?

Det visar sig i litteraturstudien och undersökningen att redskapsgymnastik ger en god möjlighet att träna elevers motorik och kroppskontroll. Intervjupersonerna ger ett intryck av att de anser att redskapsgymnastik är ett självklart inslag i undervisningen i ämnet idrott och hälsa. Även om en del av intervjupersonerna medger att bollspel tar upp stor tid i förhållande till övriga, finns det inga tecken på att redskapsgymnastik får mindre utrymme i deras undervisning. Lärarens eget intresse verkar spela roll för hur undervisningen organiseras och det är att betrakta som troligt att det är en anledning till att bollspel får mer tid. Lärarnas resonemang att bollspel är uppdelat i många olika sorters spel bör också hållas i tanken.

Lärarens roll under redskapsgymnastikens utförande är också diskutabel. Resultaten skiljer sig åt, då ett par av lärarna menade att de lät eleverna själva ta kommandot och bestämma sina aktiviteter medan övriga gav intrycket att det var de som bestämde aktiviteterna. Litteraturen diskuterar mest lärarens roll som övervakare och det blir svårt att dra några slutsatser mer än att dagens situation verkar variera.

- Med vilket syfte används de olika redskapen i ämnet idrott och hälsa idag?

Att redskapsgymnastik bara nämndes i lägre åldrar tyckte inte intervjupersonerna var något hinder för att använda den som aktivitet. Intervjupersonerna talade utifrån både Lgr 11 och Lpo 94 men fann inom båda ord eller meningar som de ansåg passade till redskapsgymnastiken. Det finns dock tecken på att aktiviteterna är överordnat läroplanen. Denna slutsats kan vi dra då lärarna oftast talade utifrån aktiviteter som olika typer av bollspel och redskapsgymnastik och inte i första hand utifrån läroplanen när de beskriver syftet med aktiviteten. Det är snarare när vi ställer frågor om läroplanen som den diskuteras i förhållande till redskapsgymnastik. Redskapsgymnastikens syfte hos idrottslärarna att träna motoriska färdigheter och litteraturen menar att en ökad sådan träning kan ge positiva resultat för barns motorik men också studieresultat.

- Hur uppfattar idrottslärare att de bedömer redskapsgymnastiken i ämnet idrott och hälsa?

Om litteraturen jämförs med vad intervjupersonerna talade om bedömning är resultaten till stort att betraktas som väntade. Det föråldrade sättet att bedöma och använda sig av kriterier inom redskapsgymnastik verkar inte tydligt förekomma. Lärarna uppger att de utgår från elevernas egna förutsättningar och utveckling under aktiviteten istället för att arbeta med några fastslagna mallar. Det lärarna lyfter fram är att det är genom deras observation som bedömningen sker. Det råder dock oklarheter om hur de bedömer och frågan väcks om det riskerar att göra bedömningen varierande mellan lärare och skolor, även om den frågan skulle vara en helt annan studie. Litteraturen framhäver också att det kan vara nyttigt att eleverna är med i bedömningsprocessen och bedömer sig själva. Denna undersökning visade att det förekom men endast tydligt av två lärare.

Slutsatsen att kriterier i aktiviteter inte längre används kan dock bara dras i förhållande till intervjupersonernas förhållandevis låga ålder, och inte att idrottslärare generellt bedömer på detta sätt.

5.5 Vidare forskning

I denna studie har ett medvetet val varit att undersöka lärarens perspektiv av redskapsgymnastik. I en framtida studie hade elevernas perspektiv varit intressant att undersöka. Lärarna i denna studie beskrev att det fanns en stor spridning av åsikter bland eleverna om redskapsgymnastik som aktivitet. Framförallt framfördes det att elever kände rädsla och osäkerhet inför aktiviteten. Det vore därför lämpligt och intressant att göra en kvalitativ intervjustudie där elever i årskurs 7-9 hade fått beskriva sin inställning till redskapsgymnastik. Det hade kunnat utmynna i en diskussion om det finns en utbredd rädsla inför moment inom redskapsgymnastik och varför den finns.

Elevernas förmågor inom redskapsgymnastik diskuterades också i förhållande till hur lärarna ansåg att de presterade och vad de tyckte om aktiviteten. Deras tidigare erfarenheter i lägre skolåren verkar vara problematisk för elever, och framförallt verkar de variera. Både vi och intervjupersonerna ställde oss frågan om låg- och mellanstadielärares upplägg. Ord som opedagogisk och enformig undervisning nämndes. Det får oss att fundera hur stor del av lärarna som saknar rätt kompetens att undervisa i de tidiga skolåren och därmed självklart vilka förmågor elever får eller inte får med sig upp på högstadiet. Därför borde en liknande studie kunna genomföras med lärare i de lägre åldrarna eller en studie där den undervisande lärarens kompetens och utbildning undersöks.

5.6 Sammanfattning

Gymnastik har en stark tradition i Sverige då det redan på 1800-talet började hållas gymnastiska övningar där män tränades för att få väl fungerande kroppar som skulle harmonisera med själen. Vid sekelskiftet mellan 1800 och 1900-talet började sakteliga gymnastikens dominans minska och idrotten tog mer och mer plats i samhället. Under de första decennierna på 1900-talet hade gymnastiken fortfarande en stark ställning men efter kriget förlorades även gymnastikens starka ställning här. Från att gymnastiken varit bland de dominerande momenten i skolan förändrades läroplaner och gymnastiken gick från att vara

den största delen av skolämnet till att bara bli ett av flera moment. Under de två senaste läroplanerna för årskurs 7-9 nämns inte längre redskapsgymnastiken som aktivitet och det är således upp till varje lärare att välja om denne vill använda sig av redskapsgymnastik. Det står i kursplanen för ämnet idrott och hälsa i Lgr 11 att det ska finnas med olika sorters rörelseträning. Undervisningen har också blivit mer individualiserad och alla elever ska ges bästa möjliga förutsättning för att utvecklas.

Studien har inriktat sig mot idrottslärare som undervisar i årskurserna 7-9 och hur de ser på redskapsgymnastik. En kvalitativ studie genomfördes och fem idrottslärare intervjuades enskilt.

Resultatet har delats in i fyra olika rubriker: bedömning, redskapsgymnastikens syfte, lärares planering och arbetssätt och valet av redskap. I studien framkom det att alla de intervjuade idrottslärarna uppgav att de använde sig av redskapsgymnastik och att de fann det som användbart för att elevernas rörelseförmåga och motorik skulle tränas. Undervisningen var individuellt inriktad och de olika lärarna försökte att använda sig av de flesta redskapen som de hade att tillgå. Läroplanernas förändringar och att redskapsgymnastiken fått mindre plats i Lgr 11 innebär enligt lärarna inget hinder för att använda den aktiviteten. Det finns snarare tecken att aktiviteterna är bestämda och att läroplanen är underordnad dem.

Bedömning av det som eleverna visade upp ansåg lärarna att de bedömde kontinuerligt för att kunna se varje enskild individs utveckling. Några av lärarna använde sig dock av en typ av slutprov i olika moment där eleverna visade upp sina förmågor. Användandet av redskap behöver inte per automatik kopplas till redskapsgymnastik utan redskap kan användas i andra sammanhang där andra förmågor än rörlighet ska tränas som till exempel styrka eller kondition.

6 Referenslista

- Annerstedt, Claes (1989a) *Skolgymnastiken utveckling i Sverige*. Göteborg.
- Annerstedt, Claes (1989b) *Pedagogers syn på fysisk fostran ett didaktiskt perspektiv*. Göteborg.
- Annerstedt, Claes (1991) *Idrottslärarna och idrottsämnet – Utveckling, mål, kompetens – ett didaktiskt perspektiv*. Doktorsavhandling. institutionen för pedagogik, Göteborgs universitet
- Annerstedt, Claes (2007) *Att (lära sig) vara lärare i idrott och hälsa*. Multicare AB. Göteborg
- Annerstedt, Claes, Peitersen, Birger och Rønholt, Helle (2001) *Idrottsundervisning – Ämnet idrott och hälsas didaktik*, Multicare AB, Göteborg.
- Bladh, Hanna och Harborn, Emma (2007) *Redskap som redskap – En undersökning av redskapsgymnastikens stimulans på sensomotorisk utveckling*. Examensarbete. Sociologiska institutionen, Göteborgs universitet
- Denscombe, Martyn (2009) *Forskningshandboken – För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.
- Ericsson, Ingegerd. (2003) *Motorik, koncentrationsförmåga och skolprestationer*. (Doktorsavhandling). Malmö: Institutionen för pedagogik, Lärarutbildningen, Malmö högskola.
- Londos, Mikael (2010) *Spelet på fältet: relationen mellan ämnet idrott och hälsa i gymnasieskolan och idrott på fritid*. Lund: Lunds universitet.
- Ljunggren, Jens (1999) *Kroppens bildning*. doktorsavhandling. Brutus Östlings Bokförlag Symposion. Eslöv
- Lundvall, Suzann och Meckbach, Jane (2003) *Ett ämne i rörelse*. Doktorsavhandling HLS förlag. Stockholm
- Nyberg, Marie och Tidén, Anna (2006) *Allsidig rörelsekompetens hos barn och ungdomar – En kartläggning av skolelevers funktionella motorik*, Examensarbete. rapport nr 5 i serien Skola-Idrott-Hälsa. Idrottshögskolan, Stockholm
- Patel, Rune och Davidsson, Bo (2003) *Forskningsmetodikens grunder - att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.
- Quennerstedt, Mikael (2006) *Att lära sig hälsa*. Doktorsavhandling. Örebro: Örebro universitet.

- Sandahl, Björn (2005) *Ett ämne för alla? –Normer och praktik i grundskolans idrottsundervisning 1962-2002*. Doktorsavhandling. Humanistiska fakulteten, Stockholms Universitet. Carlssons bokförlag
- Sandahl, Björn (2011) *Idrottsämnet*. I: Larsson, Esbjörn och Westberg, Johannes (red), *Utbildningshistoria*. Lund: Studentlitteratur, 209-222.
- Skolverket (2005) *Idrott och hälsa. Nationella utvärderingen av grundskolan 2003. Ämnesrapport till rapport 253*. NCFE och Örebro Universitet.
- Skolverket (2008) *Grundskolan - kursplaner och betygskriterier 2000*. Stockholm: Skolverket,
- Skolverket (2010) *På pojkarernas planhalva? Ämnet idrott och hälsa ur ett jämställdhets- och likvärdighetsperspektiv*. Rapport 355. Stockholm 2010
- Skolöverstyrelsen (1969) *Läroplan för grundskolan – Allmän del. Lgr 69*. Stockholm: Svenska Utbildningsförlaget Liber AB.
- Skolöverstyrelsen (1980) *Läroplan för grundskolan – Allmän del. Lgr 80*. Stockholm: Liber Utbildningsförlaget.

6.1 Elektroniska källor

- Gymnastikförbundet (2011) *Tusentals barn står i kö till gymnastiken – får inte plats på grund av otillräckliga lokaler*.
http://www.gymnastik.se/ImageVaultFiles/id_9625/cf_418/Tusentals%20barn%20i%20k%C3%B6%20till%20gymnastiken%20-%20tillg%C3%A5ng%20ti.PDF (hämtad 2011-11-06)
- Kihlmark, Olof och Widlund Thomas (2010) *Svenska gymnastikförbundets historia*. Gymnastikförbundet.
http://www.gymnastik.se/ImageVaultFiles/id_7610/cf_418/Gymnastikf%C3%B6rbundets%20historia.pdf (hämtad 2011-11-06)
- Lönnö, Madeleine (2003) *Idrottslärarna måste våga se möjligheterna*. Svenska Dagbladet, 10 september s. 18-19 http://www.svd.se/nyheter/idagsidan/idrottslararna-maste-vaga-se-mojligheterna_108326.svd#after-ad (hämtad 2011-11-06)
- Nationalencyklopedin. Sökord: Redskapsgymnastik.
<http://www.ne.se.ezproxy.bibl.hkr.se/lang/redskapsgymnastik> (hämtad 2011-12-04)

- Skolinspektionen (2010) *Mycket idrott och lite hälsa – Skolinspektions rapport från den flygande tillsynen i idrott och hälsa*. Rapport Dnr: 2010:2037. www.skolinspektionen.se
(Hämtad 2011-12-06)
- Skolverket (2011) Kursplan för idrott och hälsa. Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet. Lgr 11. www.skolverket.se (hämtad 2011-10-06)
- Vetenskapsrådet (2011) *God forskningssed*. Vetenskapsrådets rapportserie 1:2011. www.vr.se
(hämtad 2011-12-04)

Bilaga 1

Intervjufrågor

Hur länge har du arbetat som idrottslärare?

Har du varit på fler skolor än den du arbetar på nu?

Vad har du för idrottslig bakgrund?

Hur planerar du innehållet i undervisningen?

- Ge exempel på vilka aktiviteter som finns med och tidsfördelningen

Hur använder du redskap i undervisningen?

- Vilka redskap?

- Vilken tillgång till redskap har du? (som kan användas till gymnastik)

- Är det några redskap du väljer bort eller något du använder mer än något annat?

Vad tror du eleverna anser om redskapsgymnastik?

Vad tycker du själv om redskapsgymnastik? (för- och nackdelar)

I vilket syfte använder du redskap?

(-Exempel: träna motorik, styrka, kondition...)

Hur kopplar du redskapsgymnastik mot kursplanens mål? (exempel, koppla till lärarens mål med övning och exempel på redskap)

Hur bedömer du elevernas kunskaper och förmågor i redskapsmoment? Ge exempel

Finns det några betygskriterier för gymnastikmoment? (ex lokal kursplan).